

Iz tame u svjetlost.

(Nastavak).

Nepoznat do onda mir zaokupio mi je dušu. Došlo mi je češće puta na pamet ono tako jednostavno pitanje katekizma i onaj tako duboki odgovor njegov: „Zašto smo na svijetu? Na svijetu smo zato, da Boga spoznamo . . .“ Spoznati Boga, najveća i najzamašnija spoznaja! Boga ljubiti, najslađa i najblaženija ljubav! U blaženstvo doći, vječna i neizreciva sreća!

Čitajući žiće divnoga katolika „*Generala de Sonisa*“ još sam jasnije spoznao, što mi je dotad falilo. Počeo sam svijet promatrati sasvim drukčije pa mi se bezvjerska inteligencija zgadi. Zavolio sam priprosti narod, seljaka i radnika. Ispoređivao sam jednog činovnika, kojeg sam u dušu poznao: on izvana sjajan, poštivan, a u duši crn gavran; narod neuglađen, priprost, ali pun plemenštine. Uživao sam među radnicima i gledajući, kako im je znanje rudimentarno, osvoji me želja da poradim oko prosvjećivanja naroda. Sad sam živo prionuo učiti latinski. Mati mi dala sobicu, da mognem mirnije raditi, pa je sva sretna uživala, kad bi vidjela, kako marljivo učim.

Najveće mi je veselje bilo, kad bih mogao kojem radniku učiniti uslugu na pr. glede plaće. Postao sam odbornik u mjesnom pjevačkom društvu. Za hrvatsku sam stvar radio i onake poslove, od kojih bi mnogi u mom položaju zazirao, na pr. nije mi bilo mrsko nositi daske kroz grad.

Rat je još uvijek bjesnio. Žao mi je bilo, kako se ljudi zatiru, a ipak Bog hoće da budemo svi braća. Razgovarao sam o tom s fra L. i ne poznavajući svijeta iznio mu osnovu, kako bi valjalo raditi, da ljudi budu braća. „Lijepo ti to zamišljaš“, reče mi, „ali da to bude, ljudi bi trebali da budu anđeli.“

Moj se prijatelj veselio mojem obraćenju pa će mi u šali: „Šta sam muka izio, dok sam te dotle dotjerao!“ Preokret u mojem življenju nije mogao u onako malom gradu da ostane tajna. Dočuje za nj i šef pa će mi nekoga dana: „Tako inteligentan mladić pa se ide ispovijedati!“ A ja ću mu nato: „Vidite, gospodine, naš predstojnik sigurno je inteligentniji od mene, a nema Mise da ju propusti.“ Nisam se htio da upustim u diskusiju. Zaboravio sam reći, što mi je jednoć kazao jedan komunista (pokršten ruski Židov), kad sam se razmetao bezboštvom: „Čujete li, M., vi ste bukvan: učeni ljudi nisu mogli dokazati nit će igda moći, da nema Boga, a gdje ćete to vi, čovjek osrednje pameti!“

Puko prevrat. Sve ja mislim na gimnaziju, a u uredu mi se smiju, što tražim kruha kraj pogače. Šef je imao da ode pa me je rado puštao doma. Jedne večeri sjedio on u bašči sa ženom. Zovne me i upita, je li istina, da hoću da podem u gimnaziju. Rekoh, da jest. A što ću poslije učiti? Kažem, filozofiju. „Bolje bi vam bilo, reče, da učite kemiju! ta bi vam donijela lijepu budućnost.“ Pustio me je da podem u Sarajevo i razgledam prilike pa mi dade još i 150 K predujma. Vrativši se iz Sarajeva, gdje sam sretno opravio posao, valjalo je otkazati šefu, ali me je bilo stid, učinili su mi toliko dobra. Ni za živu glavu ne htjedoh usmeno, nego metnuh ravnatelju otkaz na stol i utekoh . . . On za mnom. Kad razabra, šta

je, pohvali me, što sam privatno učio, dopusti mi da ne dolazim u ured, a berem plaću, pa mi na rastanku dade 200 K otpremnine.

*

Kad sam ostavio siguran kruh, nisam slutio, što me čeka u svijetu. Isprva sam u Sarajevu stanovao kod rodbine, pa se dalo živjeti, imao sam barem stan. Hranu sam dobivao prvi mjesec besplatno od Društva Jugoslavenki. U gimnaziju me primiše samo kao hospitanta V. razreda, dok namirim ispite za niže razrede. Jednoga dana sretnem nekog prijatelja, koji me upita, bi li htio u dačku Marijinu kongregaciju. „Hoću drage volje“, odvratim, „samo hoće li me primiti, možda je velika članarina.“ Odvede me upravitelju dačkih kongregacija. Baš je stajao na ulazu u dačke prostorije, gdje sam poslije sproveo toliko ugodnih časova. Izgledao je mlad. Moj me drug predstavi i reče, da bih mogao učiti kongreganiste tamburati. Upravitelj me pozove, da dodem sutradan k njemu.

Međutim minulo mjesec dana, pa bi odsad morao plaćati menzu Društvu Jugoslavenki, i to unaprijed: a u mene novca ni toliko, da si kupim kruha. Ostao sam dva dana bez hrane: prošetao sam ručak i večeru na korzu. Bilo me stid zaškati od rođaka. Sretnem prijatelja (vrlog kongreganista) i zamolim ga, da mi dadne par kruna, da se najedem. Prijatelj mi da i upozna me s D. G., s kojim me odsad vezalo čvrsto prijateljstvo. Kupih kruha i stadoh jesti; s kakovim tekom, ne trebam kazati. Nisam zdvajao, makar mi je bilo jako teško! znao sam, da će mi Bog pomoći. Kušnja je potrajala oko dva mjeseca. Napokon, proći svakoj nadi, dobih hranu u dačkoj menzi, premda sam bio samo hospitant, a prošla je sjednica za menzu.

Dolazio sam na sastanke kongregacije, ali mi upravitelj reče, da će me primiti za pravog člana istom na Blagovijest. Bilo mi je žao.

Nego eto opet nove kušnje! Došla neka rodakinja mojoj rodbini, pa kako nije bilo dosta posteljine, moradoh kući po posteljinu. Majka mi spremi nešto siromaštine, ali mi nekaki vojnici svežanj u vlaku ukradoše. Uzalud je bila sva potraga. Tako sam ostao bez stana! Navečer u menzi pričam drugovima, kako me okraše. Jedan me musliman primi na stan. O ponoći eto kućegazde na vrata: „Šta je to? Neću da imam okapanja s policijom, niste se prijavili...“ Jedan sam večer spavao ovdje, drugu ondje... a danju sam boravio u kavani. Zebo sam mnogo, nije ni čudo: obuća poderana, a zimskog odijela nisam imao. Košulja se sva raspala. Jedan moj drug skine sa sebe košulju i silom mi je navuče te mi još dade svoje rukavice. Kako sam bio ozebo, prisiliše me, da legnem kod jednog prijatelja, dok prizdravim. Eto dačka se sirotinja za me zauzimala.

Pitam li se, zašto je Bog pripustio toliku nevolju na me, nalazim ovo: da sam bio u obilju, ja bih među moralno iskvarenom mladeži sigurno postradao. Istina, i preveliko siromaštvo vodi zlu „Paupertas meretrix“!), ali dragi se Bog pobrinuo za protulijek, da me izbavi iz propasti, u koju sam neopazice opet srtao. Među onim đacima, koji su me pomagali, bilo je žestokih liberalaca, pa družeci se s njima ja sam poprimao od njih koješta, što se nije slagalo s pravim načelima, koja sam iskreno ispovijedao u kongregaciji. Ja sam dakle vodio dvostruk život. To dakako ne bi moglo du-

go potrajati, i eto u taj nadasve ozbiljni čas Providnost stavi na stazu mog žića profesora, katoličkog književnjika M. Jedne večeri sjedim u kinu, a moj drug kraj mene razgovarao s njim pa me je njemu i predstavio. Tako smo se upoznali. Na „Napretkovoj“ zabavi pozove me k sebi za stol. Vidio sam, da su ga drugi već informirali o meni. U razgovoru kažem mu, da sam došao na zabavu zato, da prosjedim ovdje noć, jer nemam pravog stana. On se stao jako za me zanimati pa mi reče, neka dodem sutra u „Napredak“. Često bi me pozvao na šetnju. Razgovori s njim čistili su mi i dizali dušu. Jedne me večeri upita, šta sam večerao. — Pure, gospodine profesore! — „To nije ništa,“ kratko će on pa me neopazice odvede u gostionicu i naruči obilatu i dobru večeru.

Teško sam osjećao u sebi nesklad s mog dvostrukog života. Usto nisam mogao pravo ni učiti, što nije ni čudo, a ne učinim li ispita, zbogom menza! Pa još stan o tuđoj milosti, svake gotovo noći drugdje. Jednog dana suznih očiju, napola nesvijesno, odem kateketi, koji se zauzimao za mene: govorio mi je o meni profesor M. Bodrilo me i sokolio, neka ne klonem duhom, makar i ne uspio odmah na ispitu. Utješem odoh od njega. Drugi ili treći dan ispovjedim se, bilo mi je lakše. Dulje se vremena nisam vidio s profesorom M. Kod predstave „Revizora“ u prostorijama dačkih kongregacija potraži on mene. On me je prije pomagao novcem; bilo me je stid, jer nisam bio vrijedan. Ja sam mu sad sve ispriповjedio, kako sam se zapustio. Sokolio me je i živo odvrćao od rdavih drugova: šta će mi onakovo društvo kraj tolikih kongreganista, od kojih mnogi imponuju i samim profesorima svojom čednošću i ozbiljnošću. Odlučio sam da prekinem s bezvjernicima. Tu sam odluku hvala Bogu izvršio i ne žalim: sada se osjećam slobodan i lagan u društvu prijatelja Božjih! — Poslije mi reče prof. M.: „Nadite stan, makar bio najelegantniji; novaca će se već naći.“ Nadem domala stan. Kolika je to blagodat, toga nezna onaj, koji se nije potucao od nemila do nedraga.

Jednoga dana opazi prof. M., da sam nekud snužđen, pa me upita, što mi je. Odgovorih mu, da nisam primljen u kongregaciju ni o Blagovijesti. I njemu bi jako žao. Poslije mi reče upravitelj kongregacije, da me nije mogao primiti stoga, što sam se družio s đacima sumnjiva života i notornim bezvjercima.

Sretno sam položio ispite pa sam odsad mogao vedrije gledati u budućnost. Velik su događaj u mom životu bile duhovne vježbe. Prvi sam ih put činio. Napunile su mi dušu vedrom radošću, nekom slatkoćom nebeskom. *Osjećao sam se slobodan*

*

S tim je riječima u lipnju g. 1920. završio kazivanje svog života plemenit mladić D. M., koga danas krije crna zemlja. Na svetkovinu *Nasašća svetoga Križa*, u utorak 3. svibnja 1921. oko pet sati popodne našao je smrt u valovima *Jezeru* kod Jajca u Bosni zajedno s prijateljem K., koji mu je bio anđeo čuvar u teškoj krizi vjerskoj i moralnoj i pomagao mu da nađe Boga. Navečer 2. svibnja bio je na svibanjskoj pobožnosti u Jajcu, kamo je došao da obade staricu majku, a na sam smrtni dan pobožno je primio svetu pričest. Htio je da na povratku iz Jajca popuni svoje pripovijedanje, namijenjeno čitaocima *Života*, no sveta je i nedokučiva odluka Providnosti Božje odredila drukčije, te mjesto njega vedra i razgovorna

stiže nam potresna vijest, da smo ga izgubili. Tako nam s njim ugrabi smrt dragocjenih podataka o najvrednijem dijelu njegova žića, kad je počeo da kroči snažnim koracima stazom Gospodnjom i stao da se razvija u kršćanskoga junaka i pobjednika. Prazninu će bar donekle ispuniti nekoliko pisama, sto su se srećom sačuvala, a pisao ih je u Pariz svom intimnom prijatelju g. D. G. Iz tih ćemo pisama povaditi ono, što je za širu javnost.

(Nastavit će se).

Obnovljenje.

„Zašto me dakle zovete: Gospode,
Gospode! a ne činite što velim?“
(Luk. VI. 46)

Večer . . . Velikim, morem svjetiljaka osvjetljenim pariškim boulevardima hrle tisuće. Tisuće, što odbaciše Svijetlo, ili što ga možda ni ne ugledaše nikad, traže svijetla u ispraznostima velikoga grada. Sreća je njihova ono, što im pravedni Gospod daje za malo dobra, što ga ovdje čine. Tragika je njihova zapisana već na zemlji u moralnoj i fizičkoj dekadenci i siromaštvu duševnoga života.

Ali dok bijedni taj Pariz provodi svoje besciljne noć, u mnogim kućama vlada mir. Velike kršćanske duše snivaju san pravednika. Njihovi su dani, satovi i minute bili puni briga. *On* je bio početak i svršetak svih njihovih, možda teških akata, misli i želja. Sada snivaju. *On* je nad njima. Sutra će da ih probudi ili na novu borbu ili na novi život. Jedno i drugo bit će u Njemu. Zato je dubok mir, što pokriva njihov san. San kršćanskih apostola. Ljudi, što ih sretamo u svim staležima i položajima, ali uvijek jednom te istom idejom pred očima: provesti u vlastitom življenju maksimum života Kristova.

O kako su sretni te velike, rijetke duše! Milijuni kršćana toga ne vide. Uši imaju, ali ne čuju. Veselje i smijeh bijednika sa boulevarda čovječanstva bruji im u ušima. Osjećaju, da je iza tih nasmijanih obojenih usana trulež i propast, ali ne će da to priznaju. Vide, da je svijetlo od boulevarda lažno i da jedna nezgoda u materiji, koja ga stvara, može potamniti sve to, ali njihove misli ne vole da se zaustavljaju na toj točki. Zavist ili najmanje neka isprazna želja vuče ih svim tim lažnim idolima i tako podijeljeni sami u sebi žive iz dana u dan, padajući često, ne shvaćajući nikad pravo, čemu su proživjeli jučerašnji dan, čemu minuli mjesec, godinu, čemu su, na koncu, proživjeli cio život.

Iza onih prvih bijednika, — čiji grijesi uostalom stvaraj katkada u velikim planovima Providnosti silne reakcije, čineći tako od pojedinaca uzore kršćanstva, — ovi su posljedni najveći krivci moralnom nazadovanju i slabljenju kršćanskih ideja u čovje-